

Fredagen den 26 oktober

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Höjning av skatterna på drycker och tobak

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1979/80:8 med anledning av propositionen 1979/80:28 om höjning av skatterna på drycker och tobak jämte motioner.

Kammaren biföll utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Regeringen (budgetdepartementet) hade i propositionen 1979/80:28 föreslagit att riksdagen skulle anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt,
2. lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt och
3. lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa.

I propositionen hade föreslagits att skatterna på drycker och tobak skulle höjas den 27 oktober 1979.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:92 av Tore Nilsson (m), vari hemställts att riksdagen vid behandling av propositionen 1979/80:28 beslutade att skatten för kolsyrad läskedryck och annan läskedryck icke skulle höjas,

1979/80:93 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade avslå propositionen 1979/80:28 om höjning av skatterna på drycker och tobak,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en samlad bedömning av prishöjningarnas effekter på alkoholkonsumtionen,

3. att riksdagen, därest den beslutade bifalla propositionen 1979/80:28, uttalade att de ytterligare medel som genom beslutet tillfördes statskassan borde användas för att bekämpa alkohol- och annat drogbruk främst genom stöd till folkrörelserna för verksamhet på området i enlighet med vad som anförts i motionen, och

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

Fredagen den
26 oktober 1979

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

1979/80:94 av Erik Wörnberg m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen skulle

1. avslå regeringens förslag om att höja skatten på kolsyrade och andra läskedrycker,
2. anhålla om ett nytt förslag om beskattningen på läskedrycksområdet som tog hänsyn till bryggeri- och dryckesvaruindustrins situation och behovet av konkurrensneutralitet gentemot andra drycker.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:93 yrkandet 1 och med bifall till motionen 1979/80:92 och motionen 1979/80:94 yrkandet 1 skulle anta det vid propositionen 1979/80:28 fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckeskatt med den ändring att 11 § och ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,
2. att riksdagen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt med den ändringen att ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,
3. att riksdagen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa,
4. att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:94 yrkandet 2 begärde att regeringen lade fram förslag snarast beträffande läskedrycksbeskattningen i enlighet med vad utskottet anfört i frågan,
5. att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:93 yrkandena 2 och 3.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Den skattepolitiska profilen under de borgerliga regeringarna har inneburit ytterligare förstärkning av de rådande skatteorättvisorna. Förändringen av marginalskatterna, indexregleringen och de höjda indirekta skatterna har haft det gemensamma draget att mer bärkraftiga grupper gynnats medan mindre bärkraftiga missgynnats. Denna politik kommer den nya trepartiregeringen att fortsätta. Det framgår tydligt av regeringsförklaringen.

Både i valrörelsen och i samband med regeringsbildningen har de borgerliga partierna haft svårt att klart ange hur skattelättnader i högre inkomstskikt skulle finansieras. Alkohol och bensin har ansetts som tänkbara objekt för extrabesättning.

Nu har vi det första konkreta tillfället att se hur den nya borgerliga regeringen tänker finansiera sina skatteomläggningar. Statskassan skall tillföras 1 450 milj. kr. per år genom skattehöjningar på drycker och tobak.

Regeringen söker dock dölja sitt verkliga syfte genom att gömma sig bakom den oro som finns i samhället över ökat alkoholbruk och alkoholmissbruk. Därför försöker man motivera sitt skatteförslag med alkoholpolitiska skäl.

Men finansministrar eller budgetministrar som talar om att höja skatterna för att minska alkoholkonsumtionen och samtidigt kalkylerar med ökade statsinkomster genom åtgärden är dock inte trovärdiga.

Budgetministern varken tror eller menar att skattehöjningarna skall leda till någon avgörande nedgång i konsumtionen. Han har räknat ut att statskassan skall tillföras ytterligare 1 450 milj. kr. per år. Alltså förutsätter han att svenska folket skall fortsätta konsumera i samma omfattning, trots skattehöjningarna.

Att det är fråga om en skattepolitisk åtgärd framgår ännu tydligare när regeringen föreslår att också läskedrycker och lättöl skall beskattas extra. Det är viktigare för regeringen att hitta nya skatteinkomster än att lösa allvarliga sociala problem.

Även beskattning av mindre nödvändiga varor blir mer kännbar för människor med låga inkomster än för dem som har höga inkomster. All indirekt beskattning verkar orättvis.

Vi förnekar inte att prisinstrumentet i ett samlat alkoholpolitiskt sammanhang kan vara användbart för att nedbringa konsumtionen. Men var finns det alkoholpolitiska sammanhanget i regeringens proposition? Det enda sammanhanget är att man söker utnyttja oron över de tilltagande alkoholproblemen för att tillföra statskassan 1,4 miljarder kronor, som man tänker använda för att klara sina skattepolitiska vallöften. Detta är mycket avslöjande.

Vpk vill angripa orsakerna till de tilltagande alkoholproblemen. Om dessa frågor kommer Jörn Svensson att tala. De alkoholpolitiska sammanhangen har vi också utvecklat i den motion som vi väckt med anledning av propositionen.

Budgetministern hävdar i propositionen att det är nödvändigt att utnyttja prismekanismen som ett aktivt alkoholpolitiskt instrument. Men den enda slutsats herr Mundebo förmår dra av detta resonemang är att priserna måste höjas. Inte ens en budgetminister, som skall söka lappa ihop alla oförenliga skatteståndpunkter som finns i denna regering, borde få se så snävt på vad som är aktiv alkoholpolitik. Herr Mundebo bör få bakläxa.

Vi avvisar regeringens förslag till höjning av skatterna på drycker och tobak därför att de är avsedda att finansiera orättvisa skatteförändringar och därför att de uttrycker ur ett alkoholpolitiskt sammanhang inte kan antas ha några varaktiga effekter på alkoholkonsumtionen.

Vi yrkar avslag på propositionen och föreslår att riksdagen hos regeringen begär en samlad bedömning av prishöjningars effekt på alkoholkonsumtionen.

Om riksdagen skulle bifalla propositionen ställer vi som ett andrahandsyrkande att de medel som genom beslutet tillförs statskassan bör användas för att bekämpa alkohol- och annat drogmissbruk, främst genom stöd till folkrörelserna för verksamhet i enlighet med vad vi anfört i motionen.

Det är ett ojust spel regeringen för när man söker dölja sina skattepolitiska avsikter med talet om alkoholpolitiska strävanden.

Det enda rimliga är därför att riksdagen avvisar förslagen om höjda skatter och att en samlad bedömning görs av prishöjningars effekter på alkoholkonsumtionen.

Om detta säger skatteutskottet i sitt betänkande att man inte finner skäl att ta upp frågor av mera vittsyftande alkoholpolitisk karaktär. Varför det?

Fredagen den
26 oktober 1979

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

Utskottet påstår några rader innan att man vill bryta konsumtionsökningen genom höjda priser. Vill man då inte ha en samlad bedömning av prishöjningars effekter?

Vårt andrahandsyrkande därest propositionen skulle bifallas är också helt logiskt. Om statskassan med alkoholpolitiska motiveringar tillförs miljardbelopp, så måste det vara rimligt att dessa medel också används för att bekämpa alkohol- och annat drogmissbruk.

Riksdagen har möjligheter att korrigera regeringens orättvisa skattepolitik och främja en verkningfull alkoholpolitik genom att stödja vpk:s motionsyrkanden.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motion nr 93.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Riksdagen kommer alltså under denna förmiddag att besluta om en höjning av skatterna på drycker och tobak. Jag yrkar bifall till skatteutskottets förslag. Jag har inte väckt någon motion, men jag vill genom detta inlägg markera vad jag tycker är tvetsamt. Jag skall uppehålla mig vid några punkter.

För det första ger denna snabbehandling anledning att ta upp ett förslag som alkoholpolitiska utredningen väckte för några år sedan. Utskottet säger att snabbehandlingen sker för att undvika hamstring och andra olägenheter. Utskottet säger också att det i dag bara är fråga om en anpassning av priserna till penningvärdets utveckling. Svenska Dagbladet påpekar i dag i en ledare att skattehöjningen inte ger statskassan några nya, friska pengar. Det är således inte heller fråga om att finansiera någon reform eller annan åtgärd. Utskottet anför också att lagstiftningsåtgärderna är av okomplicerad natur och att det inte finns skäl att diskutera de alkoholpolitiska effekterna. Om en övervägande majoritet av kammarens ledamöter anser detta, bör alkoholpolitiska utredningens förslag till beslutsordning faktiskt bli föremål för senare prövning.

När utredningen diskuterade detta ville man inte komma i konflikt med riksdagens exklusiva beskattningsrätt. Man menade att det efter förebild från Finland skulle kunna tas ut en skatt på Systembolagets omsättning. Själva prissättningen skulle inte bli en skattefråga, såsom ju är fallet i dag. Riksdagen skulle kunna behålla sitt inflytande genom att ange ramar och utfärda vissa regler för hur priserna skall fastställas. Priserna skulle exempelvis kunna anpassas till den ekonomiska utvecklingen genom en justering av dem en gång om året, varvid man helt enkelt skulle följa konsumentprisindex.

Jag har tidigare känt viss tvetsamhet inför ett sådant tillvägagångssätt och menat att det är viktigt att riksdagen behåller sin beskattningsrätt. Men den snabbehandling vi nu genomför är inte heller en tillfredsställande ordning. Jag förutsätter att regeringen inför nästa eventuella höjning av dessa skatter studerar alkoholpolitiska utredningens förslag.

För det andra noterar jag med tillfredsställelse att skillnaden mellan priset på lättvin resp. starksprit faktiskt ökar – det är inte fråga om någon större ökning, herr budgetminister, men skillnaden blir en aning större. Detta är ett

sätt att styra över konsumtionen från starkare till svagare drycker. Utmärkt, herr budgetminister! Men varför måste glädjen grumlas, när den här ambitionen ändå funnits? Varför har budgetministern och skatteutskottet medverkat till att det nu faktiskt blir billigare – räknat per centiliter ren alkohol – att dricka lättvin än starköl. Starköl har ju som bekant lägre alkoholhalt än lättvin, och det är alltså starkölet som borde vara billigare. Men, som sagt, vi skulle ju inte diskutera alkoholpolitiska effekter, även om vi faktiskt fattar ett beslut som får en sådan effekt.

För det tredje vet vi att hembränningen har ökat under senare år, trots riksdagens beslut hösten 1974 att det skulle vara förbjudet att t. o. m. inneha en brännvinsapparat. Tidigare var det ju tillåtet att ha en sådan apparat därhemma, men inte tillåtet att använda den.

Alkoholbyrån anser att utöver svenska folkets konsumtion av sprit på drygt 60 miljoner liter tillkommer 9–10 miljoner liter hembränt. Det finns de som anser att siffran är mycket högre. Och svensken köper faktiskt en hel del mjöl, men av någon anledning köps det omotiverat mycket mer jäst – så det kan inte enbart vara bakning man ägnar sig åt. Skillnaden mellan mjölförsäljningen och jästförsäljningen ökar dessutom.

Till detta kommer att vi utöver en konsumtion via systembolag på ca 75 miljoner liter lättvin tillverkar hela 30 miljoner liter lättvin hemma. Det är den bedömning som alkoholbyrån gör. Andra återigen, som också sysslar med alkoholpolitiska frågor, anser att hemtillverkningen av lättvin är mycket större. Med andra ord: När vi diskuterar alkoholpolitiska frågor och pekar på totalkonsumtionen, så borde vi röra oss med en total konsumtion som ligger ca 20 % högre än den nivå vi brukar tala om.

Man skall inte heller negligera de mängder alkohol som representeras av den sprit vi kallar smuggelsprit eller den sprit vi har med oss när vi kommer hem efter en utomlandsvistelse.

Allvaret i hembränningsens omfattning är också den inställning människorna har till att bränna hemma. För några år sedan gjordes en undersökning i det avseendet. Man bad dem som deltog i undersökningen att ange om de ansåg hembränning vara en lagöverträdelse som var mycket allvarlig, allvarlig, icke allvarlig eller bagatellartad. De som svarade ja på frågan om hembränningen var att anse som en icke allvarlig lagöverträdelse utgjorde vid den undersökningen 23 %. Ser man på de yngre, de mellan 18 och 24 år, finner man att siffran var så stor som 35 %. Inom kategorin "alla åldrar" ansåg faktiskt 16 % att det är en bagatellartad lagöverträdelse. Av de yngre som tillfrågades, personer mellan 18 och 24 år, ansåg var fjärde att det rör sig om en bagatellartad lagöverträdelse. Observera således att så många, framför allt bland de yngre, anser att hembränning är en bagatellartad lagöverträdelse.

Herr talman! Jag har som sagt inget yrkande, men förutsätter med den här debattmarkeringen att regeringen ganska snart prövar frågan, inte minst i sitt alkoholpolitiska sammanhang. Därvid är det inte bara *ett* statsråd eller *en* departementschef som har anledning att intressera sig för detta. Alkoholpolitik är faktiskt inte bara pris- eller skattepolitik. Alkoholpolitik är socialpo-

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

litik, familjepolitik, skolpolitik, fritidspolitik och kulturpolitik. Men till detta får vi återkomma. Jag tror t. o. m. att vi tvingas till det.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Riksdagens skatteutskott har visat oväntade litterära talanger. I går författade utskottet en liten saga. Den bär namnet betänkande nr 8. Den låter så här – i översättning.

Det var en gång – för inte alls så länge sedan – en budgetminister. Han hade i det kungliga rådet en kollega, som stod betydligt längre till höger än han själv. Denne högerkollega var besatt av en idé, nämligen att om man bara sänkte skatten för de välbeställda i samhället – då skulle landet blomstra som aldrig förr. Och budgetministern, som var en snäll man, han lät övertala sig. Han tänkte: Jag får göra en prishöjning nånstans, så att jag kan få pengar att sänka skatten.

Men budgetministern hade också ett samvete, litet kanske men liberalt. Det lilla samvetet slet och gnagde. Det upprepade ständigt att det där med att ta in pengar för att sänka skatten för dom som redan hade det bra, det var inte snyggt, det var inte liberalt.

Budgetministern plågades. Som yrkespolitiker kunde han väl till nöds tysta sitt samvete. Men om den liberala profilen fick en fläck så var det kanske inte så bra. Budgetministern grubblade. Och så kom han på, att om han sa att dom där pengarna som de rika skulle ha, dom skaffade han fram av rent alkoholpolitiska skäl – då skulle det nog gå bra. Han tyckte att han hade kommit på en riktigt genial lösning. I sin glädje så svepte han till med höjningar t. o. m. på sockerdrickan, cigarrerna och snuset – detta för att ytterligare understryka den icke cella, rent alkoholpolitiska karaktären i förslaget. Det där med sockerdrickan, det gick ju inte till slut, men snuset och cigarrerna kom med.

Och där mynnar också sagan om budgetministern, som sökte ett motiv, ut i fredagens verklighet.

Nu är det ju inte saga längre. Nu handlar det om politikernas hederlighet.

Vpk tycker att det är falskt att göra sådana här prishöjningar för att få ihop till skattesänkningar för de redan välbeställda, och vi tycker att det är ännu falskare, när man till råga på allt påstår att man gör detta av alkoholpolitiska skäl.

Vi kommunister hade inte tvekat att ta sådana prishöjningar, om pengarna verkligen skulle gå till att bekämpa utslagningen och drogmissbruket i samhället.

Om pengarna hade gått till att skapa arbete för de 40 000 arbetslösa ungdomarna – då hade vi röstat för. Då hade man bekämpat den sociala utstötning av unga människor i vilken missbruk ofta utgör ett steg.

Om pengarna gått till de behandlingskollektiv som kan bjuda missbrukarna en väg till frigörelse och ny identitet – då hade vi röstat för prishöjningarna.

Men vi röstar inte för prishöjningar, som vi vet skall användas för en skattepolitik som ökar klassklyftorna i samhället.

Och vi tror inte på de alkoholpolitiska argumenten hos politiker, som i årtal grovt har svikit landets alkoholproblematiker. Politiker som tolererar att vi har 300 000 behandlingsbehövande och bara några få hundra platser som kan ge effektiv, meningsfull och frigörande behandling i mänskligt värdiga former. Politiker som i årtal stått likgiltiga inför de gamla torkarnas tröstlöshet, för tvångspsykiatrins övergrepp och utestängdhetens elände.

Vi skulle ha röstat för, om de här höjningarna ingått i ett ärligt menat och genomtänkt program för att bekämpa missbruk och social utstötning. Och vi har lagt fram ett alternativt förslag i vår motion.

Vi säger: Om prishöjningarna röstas igenom skall det bli också en andra omröstning. I den står vårt förslag, att pengarna som tas in skall gå bl. a. till de folkrörelser som behöver resurser för att bekämpa missbrukets spridning och för att stödja alkoholproblematikernas kamp för frigörelse från missbruket och till kommuner som behöver förbättra samhällsservice och miljö och som vi vet alltför ofta tvingas lägga ned ungdomsgårdar.

Vi har de traditionella nykterhetsorganisationerna. Vi har rörelser som RFHL, Verdandi, Alro, Länkarna och många andra. Vi har de nya behandlingskollektiven. Vi har de fackliga organisationerna. Alla har här sin plats.

Låt dessa folkrörelser få resurser, när man nu tar in pengar på sprit och tobak.

Vi vänder oss till er som tillhör riksdagens nykterhetsgrupp. Vi frågar er: Skall ni rösta för att pengarna skall gå till skattesänkning för dem som redan är på samhällets solsida? Eller skall ni rösta för att stärka nykterhetsrörelsens arbete?

Vi vänder oss till den socialdemokratiska riksdagsgruppen och frågar: Vad menar ni egentligen? I förrgår stod er partiordförande Olof Palme och kritiserade regeringens planer på att med skattehöjningar på sprit och tobak betala skattesänkningar för de välbeställda. Det var uttryck för en riktig kritik. Hur kan ni då två dagar senare stödja den borgerliga regeringen i dess avsikter? Hur kan ni föreställa er att det skapar trovärdighet för arbetarrörelsens politik?

Flera socialdemokratiska talare i den allmänpolitiska debatten i förrgår och i går tog upp utslagningen och missbruket. Era tal andades solidaritet med de utslagna och med alkoholproblematikerna. Men hur vill ni ha det nu? Vill ni rösta i andra omgången för att Alro, Länkarna, Verdandi, behandlingskollektiven skall kunna få stöd med de här pengarna?

I utskottet har socialdemokraterna ställt upp på den borgerliga sidan. I kammaren har den socialdemokratiska gruppen en sista chans. Ni kan visa er solidaritet i handling med alla dem som med knappa resurser och under stora svårigheter kämpar med ett av samhällets mest tragiska problem. Ni kan visa er solidaritet i handling med de tusentals missbrukare som ingen behandling kan få i dag, och som ingenstans i samhället är välkomna. Ni kan visa er solidaritet i handling med de alkoholproblematiker som i behandlingskollek-

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

tiv och organisationer söker bryta flyktens och missbrukets onda cirkel och slå in på kampens och frigörelsens väg.

Vi i vpk-gruppen uppmanar er: Rösta inte med de borgerliga. Rösta så som det anstår representanter för en arbetarrörelse att rösta!

ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Förslagen i den proposition som vi i dag behandlar här i riksdagen överensstämmer i stort med den princip som sedan lång tid tillbaka accepterats av flertalet, inte bara i det här huset utan i hela vårt land, nämligen att priserna på tobak och alkoholvaror bör följa den allmänna prisnivån.

Eftersom en mycket stor del av priserna på dessa varor utgöres av skatter, är det alltså nödvändigt att då och då justera skattesatserna för att alkohol och tobak inte skall bli relativt billigare än andra varor. Det är nu två och ett halvt år sedan skatterna förra gången justerades, och mot bakgrund av den höga inflationstakten blir höjningarna därför nu rätt stora, trots att en del prishöjningar skett under mellantiden, dels i form av prishöjning på produkterna, dels på grund av momshöjningar.

Skatteutskottet ansluter sig enhälligt till den framförda åsikten om prisanpassning på tobak och alkoholvaror. I enlighet därmed tillstyrker utskottet alltså propositionen i dess huvudsakliga del. Men vi gör det utan att ta ställning till de statsfinansiella aspekterna. Om förslaget skall vara lyckat ur alkoholpolitisk synpunkt, skall det inte bli några inkomstökningar för staten. Och vi har i utskottet icke tagit ställning till hur stora inkomsterna skall bli.

Beträffande förslaget i propositionen om höjning av skatten på kolsyrade och andra läskedrycker ställer sig utskottet avvisande. En av anledningarna härtill är att dessa dryckers beskattning kan behandlas i annat sammanhang, då inga hamstringsrisker förekommer i detta avseende och den beskattningen egentligen inte hör hemma bland alkoholskatterna. Utskottet anser också att det finns skäl att noga överväga läskedrycksskatternas framtida utformning innan höjning av skatterna genomföres.

Som framhållits i motionen 94 måste regionalpolitiska hänsyn tas, då läskedryckstillverkningen är ett livsvillkor för en del mindre bryggeriers överlevnad i småorter.

Man kan heller inte bortse från – och det framhålles i motionen 92 – att en kraftig beskattning av ett alkoholfritt alternativ kan ha en viss alkoholpolitiskt negativ betydelse.

Slutligen finns också med i bilden att beskattningen av de alkoholfria dryckerna är väsentligt annorlunda utformad, varför en översyn av beskattningsreglerna behöver göras för att skapa bättre konkurrenslikställighet. Utskottet föreslår således att skatten på olika slag av läskedrycker utbrytes ur dagens paket och att regeringen får i uppdrag att pröva de frågor jag här berört och snarast framlägger förslag till lösningar av de angivna problemen.

Utskottet har därmed alltså beslutat föreslå riksdagen att bifalla de yrkanden som framställts i motionerna från Tore Nilsson och en grupp socialdemokrater.

Utskottet har däremot inte kunnat gå med på kraven i den tredje motionen som väckts i samband med propositionen. Av vad jag inledningsvis sagt framgår ju att utskottet tillstyrker propositionens förslag om höjningar av skatterna på alkohol och tobaksvaror, medan vpk yrkat att ingenting skall göras på skatteområdet utöver en utredning om prisernas inverkan på alkoholkonsumtionen.

Utskottet yrkar vidare avslag på det alternativa yrkandet i motionen 93 från vpk om att eventuellt nya pengar som flyter in på alkoholbeskattningen skall tillföras kampen mot drog- och alkoholbruket på visst angivet sätt.

Den främsta anledningen till att utskottet inte vill vara med om motionens förslag är – om det över huvud taget är tekniskt möjligt att genomföra förslaget att ta merinkomsterna och flytta dem till ett visst ändamål – att man inte vill ha några specialdestinerade skatter. Utskottet menar att anslagskrav skall prövas efter det aktuella behov som föreligger, utan att man sneglar på om närliggande områden är skattebelagda.

Genom sitt ställningstagande har utskottet alltså inte tagit ställning till det behov av medel som föreligger för att bekämpa alkohol- och drogkonsumtionen eller till hur sådana medel skall fördelas.

Utskottet är enigt om att öronmärkta skatter bör undvikas, men utskottet har svårare att bli enigt om hur stora belopp vi har möjlighet att avsätta till upplysning när det gäller drogerna eller till hjälp åt drogernas offer. Jag är övertygad om att kammaren längre fram under riksmötet vid alkoholpolitiska frågors behandling kommer att få ta ställning till detta spörsmål.

Detsamma gäller prisernas betydelse för alkohol- och tobakskonsumtionen och därav följande missbruk.

Vad utskottet nu är enigt om är den minsta möjliga nämnamnaren, dvs. en prisanpassning av de aktuella varorna till dagens prisnivå och uppfattningen att ett förbilligande relativt sett inte skulle vara nyttigt i den alkoholpolitiska situation vi befinner oss i. Vi har alltså slagit fast att prissättningen har en alkoholpolitisk betydelse, men vi har inte vågat oss på att förutsäga storleken av den betydelsen.

Utskottet har inte heller velat se denna proposition som ett stort inslag i den alkoholpolitiska debatten, men jag vill upprepa att jag är övertygad om att vi längre fram kommer att få möjlighet att återkomma till dessa aspekter under mindre tidspressade former.

Det vore naturligtvis lockande att här ta upp en nykterhetspolitisk debatt med de föregående talarna helt enskilt, även om utskottet inte anser att vi i dag skall ha en stor alkoholpolitisk debatt. Jag skall inte heller ta upp någon sådan debatt, men jag kan inte säga annat än att det naturligtvis finns vissa delar även i Jörn Svenssons tal som jag skulle kunna instämma i. Samtidigt vill jag ha sagt att man skall inte tillgripa den lättköpta metoden att bara skylla hela alkoholproblemet på ett hårt, kommersiellt samhälle utan att låta den enskilde ta något ansvar. Eller varför inte låta de alkoholseder vi haft i tusentals år också räknas in i detta sammanhang? Dryckesvanorna i alla slags samhällssystem spelar enligt mitt sätt att se en avgörande roll.

Jag tror alltså inte att det finns någon skillnad mellan socialdemokraternas

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

sätt att se på de utslagnas problem och Jörn Svenssons, men vi socialdemokrater har kanske en litet mer vidgad syn på det hela än att bara skylla på ett enstaka motiv, att det är samhällets fel.

Till Alf Wennerfors skulle jag vilja säga att vi inte haft för avsikt att ta upp de rent konstitutionella sidorna av den här saken i dag. Jag vill dock samtidigt tala om att det kanske inte är sprithamstringen som är det viktigaste i sammanhanget och det som man helst velat ingripa mot, utan det viktigaste har varit tobakshamstringen, den hamstring som sker i ledet fram till tobakshandeln från Tobaksbolaget och importörerna. Den kunde ha fått enorma dimensioner och gäller betydligt mer i pengar räknat än sprithamstringen.

Jag tror också att Alf Wennerfors, som under 20 år varit alkoholliberalismens främste förkämpe, får ta på sig litet av ansvaret för hur det ser ut i dagens samhälle.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Skatteutskottets ordförande säger att skatteutskottet tar inte ställning till de statsfinansiella effekterna av den föreslagna skattehöjningen. Det är mycket märkligt. Och det aktualiserar på nytt den fråga som av och till dyker upp i debatten, nämligen om inte alkoholpolitiken är en för viktig fråga för att handläggas av budgetminister och skatteutskott – den har ju en helt social karaktär.

Jag måste ställa frågan igen: Hur får ni det att gå ihop att dels hävda att skattehöjningen skall leda till minskad konsumtion, dels beräkna nya inkomster till statskassan – för det är ju vad som görs i propositionen – och då räkna på samma konsumtion som f. n.? Måste vi inte även i en sådan här fråga begära någon logik?

Jag tror att man gör det för lätt för sig om man menar att ökade alkoholpriser omedelbart skall leda till effekter på konsumtionen och att den ökande alkoholkonsumtionen skulle orsakas främst av att priserna inte stigit lika snabbt som på andra varor. Det är en förenkling.

Det är väl uppenbart att Ingemar Mundebos testballong har gett önskat resultat. Kan han även i fortsättningen drapera sina nya skatter i vissa sociala motiveringar, får han tydligen de pengar han behöver för att sänka skatterna för höginkomsttagarna. Det tycker jag är allvarligt, och det hade jag väntat mig att den socialdemokratiske ordföranden i skatteutskottet skulle ha haft någon synpunkt på.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! När Erik Wärnberg argumenterar är han verkligen en levande illustration till påståendet att när man försvarar en dålig sak kan man argumentera hur som helst.

Erik Wärnberg sade att man inte tagit ställning till de skattepolitiska aspekterna. Varför i all världen har då frågan hamnat i skatteutskottet? Vilket utskott, om inte skatteutskottet, skulle ta ställning till de skattepolitiska

aspekterna? Det är just det skatteutskottet skall göra. I stället försöker man rädda sig över på den alkoholpolitiska argumentationslinjen. Men där är det lika illa – där blir argumentationen lika svag. Därför säger Erik Wärnberg att vi skall inte ha någon alkoholpolitisk debatt heller. Med Erik Wärnbergs logik skulle det vara bäst att vi alla satt här och godkände prishöjningarna under fullständig tystnad, utan att diskutera några som helst sammanhang och utan att föra fram några som helst synpunkter.

Vidare vill jag ställa en fråga till Erik Wärnberg. Han säger att vi bara skyller på samhället när det gäller att förklara alkoholismens utbredning. Det gör vi nu inte alls. Vårt förslag är ju det enda som verkligen hjälper dem som tar ansvar och som arbetar under stora svårigheter för att bekämpa missbruket och dess spridning i samhället.

Varför vill utskottet inte vara med om vårt förslag? Erik Wärnberg säger att vi får ta ställning till detta i annat sammanhang. Det är ju en märklig attityd. Kan Erik Wärnberg som socialdemokrat verkligen garantera att de pengar som den borgerliga regeringen nu tar in verkligen finns att tillgå för viktiga sociala åtgärder när vi så småningom skall diskutera alkoholpolitiska frågor? Så mycket vet väl ändå Erik Wärnberg som socialdemokrat om den borgerliga regeringen, att någon sådan garanti inte kan lämnas. Den garantin borde vi ha förskaffat oss i dag. Annars kommer dessa pengar att användas till någonting helt annat, till någonting som både Erik Wärnberg och jag som representanter för arbetarrörelsepartier anser att de inte skall användas till, nämligen för att öka klassklyftorna och för att föra en orättvis skattepolitik.

Till sist vill jag fråga: Finns det ingen verklig skillnad mellan socialdemokratisk och borgerlig skattepolitik? Det ställningstagande som skatteutskottets socialdemokrater gör i dag står i skarp motsättning till den kritik av det borgerliga skattetänkandet, inkl. den kritik av planerna på att införa nya punktskatter, som Olof Palme framförde i onsdags i den allmänpolitiska debatten.

ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Nu tog verkligen Erik Wärnberg i. Det lät nästan som om jag bar skulden t. o. m. till det globala missbruket. Jag förutsätter att Erik Wärnberg ändå begränsar min medverkan i skattepolitiken till det här lilla landet.

Erik Wärnberg kastade minsann en handske, och det skulle han ju inte göra som företrädare för utskottet. Jag skall inte ta upp den handsken i dag utan bara ställa en liten fråga till Erik Wärnberg. Han sade att det är tobakshandlarna som har möjligheter att tjäna stora slantar på en sådan här åtgärd. Jag skall be att få fråga: Vad är det för stora pengar det är fråga om? Har skatteutskottet några uppgifter om det?

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Till Jörn Svensson skulle jag vilja säga – och nu talar jag som socialdemokrat och inte som utskottsordförande – att det är en väldigt stor skillnad mellan socialdemokratisk skattepolitik och borgerlig skattepolitik.

Men skillnaden är mycket liten när det gäller uppfattningen att priserna på alkoholdrycker bör anpassas till dagens allmänna prisnivå. Det ser vi inte som en skattepolitisk fråga utan som en prisanpassning – att alkohol och tobaksvaror icke skall bli relativt billigare än andra varor. Vi ser det alltså som en nykterhetspolitisk eller alkoholpolitisk fråga.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan inte finna att det senaste inlägget förbättrade Erik Wärnbergs position som socialdemokratisk talesman. Vi ser inte det här som en skattepolitisk fråga, säger han. Det är väldigt allvarligt om ni inte gör det, för då måste det ju vara något fel på er syn. Det är ju en skattepolitisk fråga, och det är uppenbart för alla utanför det här huset att det handlar om skattepolitik. Det är klart att det handlar om mer än så – det erkänner även vi. Men visst är det en skattepolitisk fråga, och om skatteutskottet inte ser det, då tycker jag att det är illa beställt.

Att det kan finnas skillnader mellan socialdemokratisk och borgerlig skattepolitik betvivlar jag inte alls. Det är en förhoppning som även vi i vårt parti gärna håller vid liv. Men det skulle ju vara roligt om det också visade sig i praktiken.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till några alkoholpolitiska synpunkter på den här frågan.

Det fördes en ganska omfattande alkoholpolitisk debatt här i går, som kännetecknades av en vilja till omprövning på olika håll, i ljuset av att alkoholfrågan är det mest synliga bevis vi har på välfärdssamhällets misslyckande. Vänsterpartiet kommunisterna hedrade inte den debatten med något inlägg men har ju tagit upp saken i dag.

Jag trodde, framför allt efter partiledaren Lars Werners sympatiska och anspråkslösa erkännande i TV inför valet av att det pågick en omprövning också inom vänsterpartiet kommunisterna, att vpk var i färd med att lämna den mest uttalat "alkoholliberala" synen bland alla partier – om man nu skall använda detta missvisande ord. Man skulle t. ex., trodde jag, överge det krav som man har på en sänkning av åldersgränsen för inköp av alkohol på Systembolaget och som såvitt jag vet inget annat parti ställer sig bakom. Men det verkar som om man inte har kommit så särskilt långt i omprövningen inom vänsterpartiet kommunisterna. Man talar om att det behövs ett samlat grepp, att det behövs en total utredning, och i avvaktan på den skall man inget göra. Vi som har jobbat ett tag här i huset vet ju att det där är fraser som ofta får skyla över att man ingenting har att komma med – och det tycks vara fallet i det här sammanhanget.

Vänsterpartiet kommunisterna försöker sätta sig på två stolar. Man säger att i princip kan vi tänka oss att använda skatteinstrumentet, men vi vill inte göra det nu. Under tiden får alkoholdryckerna bli relativt sett billigare. Verkligheten är ju att efter ett par års nedgång i alkoholkonsumtionen har vi under det första halvåret 1979 kunnat se en ökning. Det är inget tvivel om att

den till stor del kan förklaras av att alkoholdryckerna har blivit relativt sett billigare. Väntar man med en prishöjning, så kommer alkoholskadorna att öka – om man erkänner det samband mellan total alkoholkonsumtion och alkoholskador som alla var överens om i går och som stämmer med den uppfattning som riksdagen tidigare har ställt sig bakom.

Jörn Svensson talade här litet föraktfullt om oss i de andra partierna, som politiker som tolererar ökade alkoholskador. Sanningen är ju, att det är vänsterpartiet kommunisternas ståndpunkt i dag som innebär ökade alkoholskador.

Nils Berndtson sade, att här har man inget annat att komma med än denna skattechöjning. Om någon av er hade varit här under den alkoholpolitiska debatten i går, så hade ni hört att det finns åtskilligt annat som utförs och planeras inom detta område. Men att ropa på andra åtgärder är inget skäl för att komma undan ett ståndpunktstagande i den fråga som vi diskuterar i dag.

Vad vänsterpartiet kommunisterna gör är att samtidigt som man rent allmänt talar om problemet och säger sig rent allmänt vilja vara med om att använda prisinstrumentet – det är så fint uttryckt, så det skall knappast höras för dem som handlar i systembutikerna – försöker man fria till dem som retar sig på den här prishöjningen. Det är att försöka sitta på två stolar samtidigt. Man försöker göra samma nummer en gång till, när man säger att om priserna ändå höjs, så skall pengarna gå till Länkrörelsen och liknande. Det är roligt att vänsterpartiet kommunisterna har upptäckt Länkrörelsens betydelse. Vi har fört en diskussion i många år om att få fram ökade anslag till Länkrörelsen och har också fått det mot tidigare motsträviga regeringsförslag. Men vänsterpartiet kommunisterna har då inte stått på barrikaderna. Jag undrar om ni över huvud taget vet hur mycket pengar som går till Länkrörelsen, när ni föreslår att belopp i storleksordningen en miljard omedelbart skulle satsas på de kontona.

Jörn Svensson talar om att vi skall visa solidaritet med de utslagna. Samtidigt säger Nils Berndtson att detta är ett skatteförslag som drabbar de många människorna i samhället. Här har vi en solidaritetsfråga där man inte kan välja den billiga utväg som vpk brukar anvisa, nämligen att skälla på bolagen. Här har vi en solidaritetsfråga där varje människa måste vara med och vara solidarisk, t. ex. genom att betala litet mer för spriten. Ställ upp med den solidariteten, ni som anklagar andra för bristande solidaritet.

Jörn Svensson började sitt anförande med en saga om budgetministern och hans samvete. Jag tror att det är rent, och jag behöver inte kommentera den saken. Men hur är det med ledamöterna från vänsterpartiet kommunisterna och deras samvete, när ni vet och inte kan förneka att en röst på ert yrkande innebär ökade alkoholskador? Det måste man medge, om man vill tala för hederlighet i politiken. Och det var ju ett annat av de honnörsord som Jörn Svensson använde.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fredagen den
26 oktober 1979

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Gabriel Romanus försök att teckna en nidsbild av vpk:s hållning i denna fråga är helt misslyckat. Han talar om att vpk sitter på två stolar därför att vpk också pekar på de sociala orsakerna till alkoholbruk och missbruk. Gabriel Romanus sätter sig enbart i skattestolen.

Menar Gabriel Romanus att man kan sopa bort de sociala orsakerna till alkoholmissbruk genom att höja spritpriserna? I så fall gör han det alltför lätt för sig. Vad vet man egentligen i regeringskansli och skatteutskott om vilka kategorier som svarar för en eventuell nedgång i inköpen efter en prishöjning? Är det säkert att det är missbrukarna som hör till dem som minskar sina inköp?

Vi menar att det behövs en samlad bedömning av prispolitikens effekter, och det är bl. a. det vi begär i vår motion. De som har uppfattningen att skattehöjningarna är bra från alkoholpolitisk synpunkt borde väl också ha intresse av att staten använder de pengar som man tar in på det sättet för att motverka alkoholmissbruk. Då borde man stödja åtminstone vpk:s andrahandsyrkande. Det kommer att bli mycket intressant att se hur den omröstningen utfaller.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Gabriel Romanus är på dåligt humör i dag. Det är ju tidigt på dagen. Men han är på det dåliga humör som en människa blir, när hon märker att man håller på att avslöja hennes verkliga motiv – att hon inte har så ädla motiv som hon gärna själv vill posera med. Era motiv – säg det nu äntligen ärligt, Gabriel Romanus – för denna pris- och skattehöjning har inte alls med alkoholpolitiken att göra. Det är bara någonting som ni gripit till för att göra det hela smakligare. I verkligheten struntar ni ju fullständigt i den alkoholpolitiska sidan av de föreslagna åtgärderna. Vad det handlar om är att dra in pengar. Det är uteslutande pengar till statskassan som det handlar om. Varför kan ni inte säga det rent ut? Varför kan ni inte säga rent ut – Gabriel Romanus ingår ju i det borgerliga regeringsblocket – att pengarna skall användas för att understödja den borgerliga regeringens skattepolitik, en politik som kommer att öka klassklyftorna i samhället? Må vara att ni tror att en sådan skattepolitik är till välsignelse för landet – det är er obtaget att ha en sådan föreställning. Men säg åtminstone ärligt att det handlar om att dra in pengar för att finansiera statsutgifter eller kompensera för uteblivna statsinkomster! Ni har inte alls framlagt det här förslaget av alkoholpolitiska skäl. Det ligger renodlat statsfinansiella överväganden bakom förslaget – cyniskt och kallt. Varför kan ni inte erkänna det, så kan vi därefter föra en diskussion om hur vi skall bedriva alkoholpolitik?

Gabriel Romanus säger att vänsterpartiet kommunisterna ingenting gjort. Vi har under årens lopp här i kammaren framlagt en rad förslag om alkoholpolitiska åtgärder. Inte sådana som de borgerliga är anhängare av – vi vill t. ex. inte ha mera tvångspsykiatri gentemot alkoholmissbrukarna. Sådana åtgärder är vi inte glada för. På den punkten är vi kanske litet mera liberala än ni – det skall erkännas. Där är ni dåliga liberaler och vårdar er dåligt

om rättssäkerheten för människorna här i landet. Däremot väckte vi häromåret en stor och omfattande motion där vi föreslog ett brett spektrum av åtgärder i de alkoholpolitiska frågorna. Men den blev inte ens sakbehandlad i det socialutskott som Gabriel Romanus då brukade skicka sina propositioner till.

Vem vill göra någonting i det här sammanhanget, Gabriel Romanus – vi, som ställer förslag om att anslå pengar till dem som kämpar med de här problemen och som vi vet kan nå resultat om de får bättre resurser, eller ni, som hånfullt avvisar tanken att de organisationer som ni annars så gärna harangerar skall få pengar? Faktum är att Gabriel Romanus kommer att rösta emot att de organisationerna skall få resurser. Det innebär det han kommer att rösta för i dag.

GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag bortser verkligen inte från de sociala orsakerna till alkoholproblemen. Om Nils Berndtson eller Jörn Svensson hade varit med på den alkoholpolitiska debatt som fördes här i kammaren i går eller tidigare då jag deltagit, hade ni mycket väl vetat att jag brukar betona just de sociala orsakerna till alkoholmissbruket. Men jag brukar också betona att det finns ett samband mellan total alkoholkonsumtion och skadorna. Iakttagelsen att det finns ett sådant samband har riksdagen efter en mångårig diskussion ställt sig bakom. Tidigare hade man invändningar av den typ som Nils Berndtson framför, mot vad jag skulle vilja kalla för alkoholliberala klichéer. Man sade: Vad vet man om att konsumtionen minskar? Det kanske inte alls är missbrukarna som slutar att dricka! Vad man vet är att om den totala konsumtionen ökar, så ökar också skadorna – då rekryteras det nya missbrukare. Det är ingenting som vi behöver utreda. Vi har haft en alkoholpolitisk utredning, vi har fört en debatt om detta i många år och det finns forskning på området. I Dagens Nyheter fanns i förrgår en stor artikel där man redovisade en forskningsrapport som stöder just detta. Det är alltså redan klarlagt att det finns ett sådant samband, Nils Berndtson.

Vi vet också att efter två år av nedgång i alkoholkonsumtionen har vi nu under första halvåret i år fått en uppgång. Det är mycket sannolikt att det beror på att alkoholen relativt sett blivit billigare. För att hindra det måste man höja priserna, även om det svider i skinnet på de många som inte har några problem med alkohol. Ställer man upp för det är man mera solidarisk än om man inte ställer upp för det. Det är min synpunkt, helt enkelt.

Man säger att vi måste ha ett bättre samhälle vi måste lösa de sociala problemen. Ja, jag är med på det. Men under tiden skall vi se till att vi inte får en ökning av alkoholkonsumtionen som leder till ökade skador.

Jörn Svensson tog upp utskottsmajoritetens och regeringens förment dåliga motiv och sade: Erkänn att ni har cyniska och dåliga motiv, så kan vi diskutera sedan!

Jag yttrade mig i valrörelsen i ett alkoholpolitiskt sammanhang. Folkpartiet har ett alkoholpolitiskt program, där vi sedan länge har krävt att man skall använda prisinstrumentet för att förhindra en ökning av alkoholskadorna, så

Höjning av skatterna på drycker och tobak

vi behöver inte skämmas för våra motiv. Men viktigare än motiven är trots allt effekten, och Jörn Svensson kan icke förneka – och det är det allvarliga – att trots hans yviga tal om solidaritet innebär hans förslag ökade skador i jämförelse med utskottsmajoritetens. Det är möjligt att han kan bli kortsiktigt populär på det bland dem som retar sig på prishöjningar, men effekten blir ökade skador. Det kan icke förnekas.

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är möjligt att man inte skall begära att budgetministern skall veta så mycket om missbrukarnas liv och verklighet. Han kanske t. o. m. skulle kunna tro att de slutar att missbruka alkohol om man höjer skatten, även om det inte var det han syftade till. Men jag tycker att en förutvarande socialminister borde veta mer om den saken än vad Gabriel Romanus ger intryck av.

Det räcker väl ändå inte, Gabriel Romanus, att i debatter tala om de sociala orsakerna, utan det gäller också att i konkret handling angripa orsakerna. Vi vet att ekonomiska svårigheter, arbetslöshet och annat, främjar missbruk, och då kan det ju sägas att den borgerliga regeringens politik i själva verket ökar utslagningen och försvårar för de drabbade. Angrip orsakerna i stället för att misstänkliggöra de partier som ändå pekar på grundorsaken till alkoholmissbruk!

Gabriel Romanus uppträder i dag på ett något ojust sätt för att hjälpa till att dölja den skattepolitiska verklighet som den här propositionen ändå handlar om.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill deklarerera inför alla som vill höra på, att vänsterpartiet kommunisterna inte är ute för att skapa sig någon lättköpt popularitet. Vi säger öppet att vi kommer att rösta för prishöjningar på alkohol den dag de ingår i ett verkningsfullt, genomtänkt, intelligent och ansvarsfullt program för att bekämpa alkoholskadorna, för vi tror också att prishöjningar kan ha sin givna plats i ett intelligent och genomtänkt sammanhang när det gäller att dämna upp spritfloden. Vi överskattar inte effekten av dem – den är tyvärr mera begränsad än vad många tror – men att de kan ha sin plats är vi helt övertygade om. Någon lättköpt popularitet i det avseendet är vi inte ute efter.

Men vad ni är ute efter, Gabriel Romanus, och vad vi aldrig kan ställa upp på, det är att använda de tragiska alkoholpolitiska problemen i samhället till att sprida dimridåer över vad det handlar om, nämligen att ta in pengar till statskassan för att finansiera en socialt orättvis skattepolitik. Sådant kommer vi aldrig att rösta för. Det visar väl ändå tydligt var parterna, Gabriel Romanus och jag, står i det här sammanhanget.

Vänsterpartiet kommunisterna vill att om ni nu tar in de här pengarna, så skall de gå just till de människor som under svåra omständigheter på fältet kämpar med alkoholismen och med missbrukets problem, till dessa de kanske mest underförsörjda sektorerna i det här samhället. Dem gjorde

Gabriel Romanus sannerligen inte mycket för under sin tid som socialminister. Det är till dem pengarna skall gå, men det förslaget talar Gabriel Romanus emot. Därmed visar han vad som för honom är den verkliga huvudfrågan, nämligen att ta in pengar så att man kan genomföra den borgerliga skattepolitiken till bolagens och högingkomsttagarnas förmån.

GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för att en omprövning av alkoholpolitiken kan vara smärtsam inom vänsterpartiet kommunisterna, men det skulle ha varit klokare om ni hade gjort er omprövning färdig innan ni stack ut huvudet så mycket – om jag får ge ett råd i all välmening.

Vi behöver veta mer om missbruket, vi behöver veta mer om de sociala orsakerna och angripa dem, och därför kan vi inte rösta för skattehöjningen, säger Jörn Svensson.

Jag skulle vilja säga: Gå hem och titta på den alkoholpolitiska utredningen samt på de forskningsrapporter och andra uppgifter som redan finns! Vi behöver inte utreda eller forska mer för att få reda på att alkoholkonsumtionen ökar och därmed även alkoholskadorna om alkoholen blir billigare. Men det är det ni föreslår att vi skall göra. Ni kan skylta över det med tal om samlade grepp hur mycket som helst. Ert förslag skulle ändå innebära ökade alkoholskador liksom ert förslag om en sänkning av åldersgränsen till 18 år, om detta genomfördes. Jag har mött många ungdomar i åldrarna 18–20 år som uppskattar ert förslag därför att de ser kortsiktigt på problemet. Men något socialt ansvar eller någon solidaritet handlar inte heller det förslaget om. Jag måste erkänna att det är konsekvens i den politiken, liksom det också kan vara konsekvens i galenskapen.

Nu säger Jörn Svensson att man inte alls försöker bli populär och att man visst är med på prishöjningar, men bara inte just nu. Dessa skall nämligen ingå i ett intelligent sammanhang, som Jörn Svensson sade. Jag beklagar att intelligensen hos den alkoholpolitiska utredningen och större delen av riksdagen inte räcker till för Jörn Svensson. Prishöjningarna ingår nämligen i det program som riksdagen antog 1977. Det talas där om att man skall förhindra att alkoholdryckerna blir relativt sett billigare. Det ingår också i folkpartiets program, men att vi på det hållet naturligtvis inte anser tillräckligt intelligenta, det inser jag. Vi anser att alkoholen relativt sett inte får bli billigare, för då ökar konsumtionen, och det är ju vad som skett under det senaste halvåret. Ni behöver bara se på verkligheten sådan den framgår av statistiken, om ni inte tror på vad vi säger.

Ni vill alltså medverka till en fortsatt ökning av konsumtionen genom att förhindra denna så angelägna prishöjning. Det är ju detta som debatten i dag handlar om. Ni talar om behovet av åtgärder för att bekämpa den sociala utslagningen, och sådana är vi beredda att vidta. Under den gångna treårsperioden med två olika regeringar har det satsats mer på att bekämpa ungdomsarbetslösheten än man någonsin tidigare i svensk historia har gjort. Men debatten i dag handlar inte om det. Det handlar i stället om en så enkel sak som att den stora gruppen människor, som inte har alkoholproblem,

solidariskt ställer upp och betalar litet mer för att förhindra en ökning av den totala alkoholkonsumtionen och därmed en ökning av alkoholskadorna. Det är detta diskussionen i dag handlar om. Strunta i alla motiv och allt annat och tänk in stället på effekten av hur ni röstar! Det är ändå det som räknas efteråt.

Tredje vice talmannen anmälde att Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talmän! Jag vill göra ett par markeringar och motiveringar. Jag skall göra det väldigt kort och bara påminna om ett par saker.

Vad vi gör, vad regeringen har gjort och vad skatteutskottet föreslagit kammaren att göra är ju att följa 1977 års riksdagsbeslut. Detta beslut byggde på ett omfattande alkoholpolitiskt utredningsarbete. I det avseende jag nu vill nämna byggde det också på en längre tradition.

Riksdagen uttalade att priserna på alkoholdrycker skall vara höga och följa med i den allmänna prisutvecklingen. Detta är vad riksdagen uttalade. Detta är vad regeringar bör följa. Detta är vad riksdagen bör tillämpa intill dess att man eventuellt fattar ett nytt beslut.

På den här punkten tycker jag att riksdagen år 1977 fattade ett klokt beslut som vi bör följa nu och framöver. Om vi inte nu hade lagt fram ett förslag av ungefär det här innehållet, då hade vi handlat i strid med 1977 års riksdagsbeslut, då hade priserna på detta område inte följt med i den allmänna prisutvecklingen.

De utläggningar om statsfinanser, statsbudget och skattepolitik som vi har fått höra här i dag är och förblir sagor. Riksdagen brukar inte öronmärka pengar, och det är bra att så inte sker. Skatter går in till statskassan och används för de ändamål som riksdagen beslutar om.

Då det gäller den statsfinansiella effekten av lagförslaget finns det ett räkneexempel i propositionen som ger svar på sådana frågor som många brukar ställa i samband med skatteförändringar. Vi har nämnt effekten vid oförändrad konsumtion. Detta är ingen prognos, och det anges inget mål för vad som bör hända. Det vore bra för det svenska samhället och människorna i detta land om statsinkomsterna här bleve lägre, men vi har inte tillräckligt underlag för att göra en prognos för konsumtionsutvecklingen framöver utan anför därför bara ett räkneexempel.

Till sist ett par ord om den snabba hanteringen av det här förslaget.

De flesta beslut som denna kammare fattar på grundval av propositioner har föregåtts av sedvanlig motionstid. För att undvika störningar i distribution och försäljning kan det emellertid finnas skäl för en snabbare hantering vid sådana beslut som det som skall fattas i dag. Det finns problem inom både alkohol- och tobaksområdet, och vi bör medverka till att dessa problem blir så små som möjligt.

Jag har förståelse för önskemålen om en enklare och mindre dramatisk hantering. Om avstånden mellan varje beslut vore litet mindre, skulle

prisförändringarna kunna bli lägre vid varje tillfälle. Samtidigt anser jag att riksdagen bör ha sin beskattningsrätt också på det här området. Vi har denna gång följt de principer som riksdagen genom 1977 års alkoholpolitiska beslut själv bestämt för beskattningen också på detta område.

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Inte heller budgetministern skulle ta ställning till de statsfinansiella effekterna, och det låter naturligtvis väldigt rart. Men det som budgetministern benämner saga finns ändå inskrivet i propositionen i det som han nu kallar ett räkneexempel. I propositionen sägs:

”De föreslagna skattehöjningarna innebär, beräknat på nuvarande konsumtion, att statskassan tillförs ytterligare ca 1 450 milj. kr. per år.”

Sedan skall man inte heller glömma bort att de borgerliga partierna i den skattepolitiska debatten i den nyss genomförda valrörelsen förklarade att en möjlighet att finansiera en skatteomläggning – som enligt vår mening skulle gynna höginkomsttagarna – vore bl. a. en höjd alkohol- och bensinskatt. När regeringen kommer med sitt förslag om höjda bensinskatter, kommer man förmodligen att drapera det förslaget i en strävan att minska bilismen.

Nu har ju budgetministern fått blodad tand; han har fått veta att det är så här han bör göra när han lägger fram sina skatteförslag. Vi vet att både alkoholmissbruket och bilismen måste begränsas, men framför allt måste detta ske genom andra åtgärder. Vi vet att det inte går att komma till rätta med problemen, om Ingemar Mundebo skall räkna med ökade inkomster på den beskattning han förslår.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Visserligen är regeringsdeklarationen flera dagar gammal och folk kan ha hunnit ändra ståndpunkt – vi vet ju hur snabbt det kan gå – men där står i alla fall så här apropå alkoholproblematiken: ”Det förebyggande arbetet genom bl. a. frivilligorganisationerna ges starkt stöd.”

Nåväl, nu får man in pengar på sprit och tobak. Varför inte använda åtminstone en del av dessa pengar för att just ge det förebyggande arbetet genom bl. a. frivilligorganisationerna starkt stöd? Men se det är en obehövlig tanke som vpk har presenterat. Och den vill regeringen inte ställa upp på, vilket jag förstår. Ni skall ju ha pengarna till helt andra saker. Det må vara er obetaget att anse att det är viktigare att använda dessa pengar till att bekämpa alkoholism, men stå då inte och säg att ni har alkoholpolitiska motiv.

Jag tycker att det är märkligt att vi inte kan få ett ärligt besked när det gäller huruvida detta är en skattefråga. Alla försöker dölja bakom alkoholpolitiska motiv att det endast handlar om att få in pengar för att genomföra den borgerliga regeringens skattepolitik. Om det, vilket budgetministern fortsätter att försöka göra gällande, uteslutande är den stora hänsynen till och respekten för 1977 års alkoholpolitiska beslut som motiverar dessa skatte- och prishöjningar, är det bra märkligt att denna alkoholpolitiska fråga endast har handlagts av budgetministern och skatteutskottet, där man t. o. m. förnekar att frågan över huvud taget har en statsfinansiell sida. Vad är det som ni

Fredagen den
26 oktober 1979

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

egentligen skall ha dessa pengar till, eftersom ni är så rädda för att diskutera förslagets skattepolitiska konsekvenser?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Bara några få ord: Jörn Svensson och kammarens ledamöter i övrigt kommer att få ta ställning till samhällets stöd till alkoholvården, organisationer och olika frivilliginsatser i ett intelligent sammanhang, nämligen då statsbudgeten kommer.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det löftet tar jag fasta på. Och då skall vi påminna budgetministern om dessa pengar och ta reda på vart de till dess har hunnit ta vägen.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Denna debatt har mer och mer utvecklats till en alkoholpolitisk och allmän skattepolitisk debatt. Som jag ser det gäller frågan närmast att fasthålla vid den alkoholpolitiska målsättning som vi tidigare har haft. Den innebär att vi skall ha ett skatteuttag på alkohol- och maltdrycker som följer den allmänna prisutvecklingen. Det är också det som egentligen är grunden för denna proposition, nämligen att återställa prisnivån i enlighet med den prisutveckling som har skett på nödvändighetsvaror.

Någon omprövning av alkoholpolitiken har inte skett. Och när man tar in denna fråga som ett argument i och underlag för debatten har man gått utanför vad som behandlas i propositionen.

Jag är säker på att vi här i riksdagen är ganska överens om att det förekommer ytterst besvärliga problem på det alkoholpolitiska området. Det kommer troligen att bli anledning för riksdagen att senare under detta riksdagsår diskutera dessa frågor. Det kommer vi också med all säkerhet att göra. Men om man inte anpassar prisnivån till den som gäller för nödvändighetsvarorna, har man enligt min uppfattning frångått den ståndpunkt som riksdagen tidigare har intagit.

Jag ville säga detta som min personliga uppfattning, och den delas även av centerpartiet i övrigt. Jag vill med detta också yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels yrkandet 1 i motionen nr 93 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 8 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit yrkandet 1 i motionen nr 93 av Lars Werner m. fl.

Nr 20

Fredagen den
26 oktober 1979

*Höjning av skat-
terna på drycker
och tobak*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 248
Nej - 17

Mom. 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5

En samlad bedömning av prishöjningarnas effekter på alkoholkonsumtionen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels yrkandet 2 i motionen nr 93 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 8 mom. 5 såvitt avser en samlad bedömning av prishöjningarnas effekter på alkoholkonsumtionen röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit yrkandet 2 i motionen nr 93 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 246
Nej - 17
Avstår - 1

Användningen av de medel som tillförs statskassan genom skattehöjningen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels yrkandet 3 i motionen nr 93 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 20

Fredagen den
26 oktober 1979

Höjning av skat- terna på drycker och tobak

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 8 mom. 5 såvitt avser användningen av de medel som tillförs statskassan genom skattehöjningen röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit yrkandet 3 i motionen nr 93 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 17
Avstår - 1

§ 3 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1979/80:42 och 43

§ 4 Anmälades och bordlades

Förslag

1979/80:4 Riksdagens revisorers förslag angående programbudgetering hos civila myndigheter

§ 5 Anmälades och bordlades

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:1 med anledning av Nordiska rådets svenska delegations berättelse om rådets tjugosjunde session

Socialutskottets betänkanden

1979/80:2 med anledning av motioner om utbyggnad av vissa medicinska verksamhetsområden m. m.

1979/80:3 med anledning av motioner om åtgärder för afatiker och allergiker m. m.

1979/80:4 med anledning av motion om fosterhemsplacering av invandrabarn

1979/80:5 med anledning av motioner om vissa lagstiftningsfrågor m. m. på arbetsmiljöområdet

1979/80:9 med anledning av propositionen 1978/79:200 med förslag till riktlinjer för införande av sommartid jämte motioner

Kulturutskottets betänkanden

1979/80:1 med anledning av motion om besvär vid arrende av kyrklig jord

1979/80:2 med anledning av motion om regionala teatrar

1979/80:3 med anledning av motion om statligt övertagande av Sergelteatern.

§ 6 Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 25 oktober

1979/80:44 av *Arne Lindberg* (c) till industriministern om ett mediumvalsverk i Luleå:

Arbetsmarknadssituationen i Norrbottens län är allttjämt bekymmersam. Därtill bidrar i väsentlig grad den omständigheten att produkterna från våra basindustrier har låg förädlingsgrad när de lämnar länet. Nödvändiga rationaliseringar har också negativt påverkat antalet sysselsättningsstillfällen.

Under de tre senaste åren har visserligen betydande insatser gjorts för att säkra framtiden för LKAB, ASSI och NJA – sedermera SSAB – men steget till vidareförädling dröjer och därmed tillkomsten av de nya arbetstillfällena. I den situationen är det angeläget att ingen tid går förlorad beträffande initiativ till produktutveckling och vidareförädling. Särskilt väsentligt är att frågan om mediumvalsverk i anslutning till SSAB i Luleå påskyndas.

Riksdagen fattade under våren 1979 beslut om marknadsundersökning rörande avsättningsmöjligheterna för produkter från planerat mediumvalsverk innan principbeslut om byggande kunde fattas. Olika bedömningar av världsmarknadsläget har kommit till uttryck i pressen. Därför är ett klarläggande inför riksdagen av stor vikt.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag till industriministern ställa följande frågor:

1. Vad har gjorts för att vinna klarhet i frågan om mediumvalsverkets avsättningsmöjligheter för sina produkter, och till vilket resultat har industriministern kommit?

2. Vill industriministern aktivt verka för tillkomsten av mediumvalsverk i Luleå?

1979/80:45 av *Alf Wennerfors* (m) till budgetministern om personalbristen vid vissa kronofogdemyndigheter, m. m.:

Kronofogdemyndigheterna i Stockholms län är synnerligen arbetstyngda. Antalet tjänster har varit i det närmaste konstant under en följd av år då samtidigt befolkningsökningen varit mycket stor. Underbemanningen och den ständigt ökande ärendemängden har medverkat till allt sämre indrivningsresultat. Om kronofogdemyndigheterna i Stockholms län skulle få det

Anmälan av interpellationer

antal befattningshavare som är likvärdigt med övriga myndigheter i landet skulle indrivningen kunna ge 50–60 milj. kr. mer om året.

Det är märkligt att ansvariga politiker och myndigheter i en period med stora budgetunderskott nonchalerar bortfallet av så stora skatteinkomster. Det är lika märkligt att man stillatigande och passivt accepterar att det är lätt att komma undan skatt i vissa kommuner i Stockholmsregionen.

Under riksmötet 1977/78 behandlades personalsituationen vid kronofogdemyndigheterna i Stockholms län i motionen 1863. I civilutskottets betänkande nr 26 uttalade man sig på följande sätt om motionen:

”Utskottet delar motionärernas uppfattning att kronofogdemyndigheterna i Stockholms län är arbetstyngda. Utskottet erinrar om vad i propositionen förordats om att den överkapacitet som finns inom vissa distrikt får dras in successivt när vissa tjänster blir lediga. Enligt vad utskottet erfarit kommer man inom regeringskansliet att göra upp en plan för hur de indragna tjänsterna ånyo skall tillföras den exekutiva verksamheten. Utskottet förutsätter därvid att tjänsterna kommer att tilldelas distrikt med speciellt stor arbetsbörda. Dessa distrikt finns bl. a. inom Stockholms län.”

Under våren 1979 motionerade jag på nytt i frågan. Jag hemställde att tjänster vid kronofogdemyndigheter med överkapacitet snarast omfördelades till de mest arbetstyngda kronofogdemyndigheterna i Stockholms län.

Motionen avslogs men civilutskottet uttalade att ”det är av största vikt att de arbetstyngda distrikten – som bl. a. finns i Stockholms län – tillförs indragna tjänster”.

Enligt uppgift har den föreslagna omfördelningen av tjänster inte givit önskat resultat. Det finns emellertid helt klart distrikt med personell överkapacitet och där tjänster kan dras in. Att detta inte sker torde bero på hur regeringens princip för omfördelningen är utformad. Följande citat tyder på detta:

”Indragning av stationering kan ske när där placerad tjänst blir ledig under förutsättning att stationeringens arbetsvolym inte ens ger tillfredsställande arbetsunderlag för en deltidstjänst och indragningen inte medför att invånarna i en viktig del av stationeringens verksamhetsområde får avsevärt försämrade service.”

Vad menas med deltidstjänst? Omfattar den 25 timmar, 15 timmar eller 10 timmar? Om det med deltidstjänst menas en tjänst omfattande exempelvis bara 10 timmar per vecka kommer det naturligtvis att bli sällsynt med indragningar.

Med hänvisning till det anförda ber jag om kammarens tillstånd att till budgetministern få ställa följande frågor:

1. Hur många tjänster vid kronofogdemyndigheter med överkapacitet har sedan 1978 omfördelats till de mest arbetstyngda kronofogdemyndigheterna?

2. Anser statsrådet det vara befrämjande för skattemoralen att 50–60 milj. kr. per år i skatteintäkter inte blir indrivna på grund av personalbristen?

3. Vilka åtgärder vill statsrådet vidtaga för att åstadkomma en effektivare indrivning av kronofogdemyndigheterna?

Nr 20

Fredagen den
26 oktober 1979

§ 7 Meddelande om fråga

*Meddelande om
fråga*

Meddelades att följande fråga framställdes

den 25 oktober

1979/80:80 av *Wiggo Komstedt* (m) till budgetministern om pensioneringen av vissa tjänstemän med politiserade tjänster:

Regeringsskiftningar gör att vissa tjänstemän med politiserade tjänster måste omplaceras. Det borde kunna ske i största samförstånd. Så är emellertid inte fallet. Detta har bl. a. fått sådana konsekvenser att vissa tjänstemän i 35–40-årsåldern måste pensioneras. Det upplevs av de allra flesta människor i vårt land som störande att fullt arbetsföra 35-åringar pensioneras.

Ämnar statsrådet vidtaga några åtgärder för att undvika sådana pensioneringar i framtiden?

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 10.22.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert